

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Спіріна Олега Михайловича
на дисертацію **Данилишиної Катерини Олександрівни**
«Формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів
професійного навчання в університетах»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

Домінуючу роль у сучасному світі відіграє стрімка інформатизація суспільства, перетворення його на високотехнологічне, цифрове. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему освіти відкриває можливості розробки і використання нових методів навчання. Суспільні виклики цього року, пов'язані із пандемією коронавірусу й переведенням системи освіти на змішану й дистанційну форми стали каталізатором цього процесу й привернули увагу до цифровізації системи освіти. Особливо важливим у цих умовах вбачається вміння педагога не тільки орієнтуватись в інформаційному просторі, а й активно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології на практиці. Тому для педагога, і зокрема педагога професійного навчання, нагальною потребою є розвиток його інформаційної компетентності.

Проведений дисертанткою аналіз наукових публікацій з окресленого напрямку довів, що проблема формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університетах не була предметом спеціального наукового дослідження. З огляду на це є підстави для висновку, що тема дисертації К. О. Данилишиної є соціально значущою і актуальною.

Дослідження виконувалося у межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки і професійної освіти «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно професійного розвитку майбутнього вчителя», відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Створення і наповнення інформаційного освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу».

Наукова новизна результатів дослідження полягає насамперед у обґрунтуванні педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університеті та розробленні моделі формування досліджуваної якості, а практичне значення роботи – у впровадженні запропонованих удосконалень процесу підготовки майбутніх педагогів професійного навчання та розробленні відповідної методики реалізації названих умов і моделі, методичного забезпечення підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в університетах, навчального посібника «Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу».

Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до робіт доктора філософії і спрямований на розв'язання поставлених завдань. Заслуговує позитивної оцінки рівень методологічної виваженості дисертації: коректно визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, ретельний добір комплексу методів науково-педагогічного дослідження дав змогу системно та аргументовано розкрити тему дослідження. Представлений в дисертації огляд вітчизняної і зарубіжної наукової літератури відповідає обраній тематиці та дозволяє забезпечити висновки і рекомендації, викладені у роботі.

Структура дисертаційної роботи науково виважена й логічно вибудована. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі – «Формування інформаційної компетентності педагогів професійного навчання як педагогічна проблема» – проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у контексті розвитку їхньої інформаційної компетентності, з'ясовано особливості сучасних педагогічних технологій у формуванні інформаційної компетентності педагогів професійного навчання, досліджено зміст і компоненти інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання, описано і охарактеризовано модель формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання.

У другому розділі – «Педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університетах» – визначено й обґрунтовано педагогічні умови: створення інформаційного освітнього середовища для формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання; моделювання професійних ситуацій з метою формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання; використання інформаційно-комунікаційних і Веб-технологій з метою формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університетах» – розроблено загальнометодичні положення та науково-методичне забезпечення процесу формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, представлено результати дослідно-експериментальної перевірки моделі формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

Обґрунтованість і вірогідність одержаних наукових результатів забезпечується теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; застосуванням комплексу методів педагогічного дослідження, адекватних його предмету, меті та завданням; різнобічною апробацією основних положень дисертації; результатами статистичного опрацювання педагогічного експерименту та впровадженням моделі формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університетах.

Результати дослідження впроваджені в освітній процес Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Бердянського державного педагогічного університету, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Рівненського державного гуманітарного університету, що підтверджено довідками.

Теоретичні положення, експериментальні дані, висновки, можуть бути використані для вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в університетах.

Достатня кількість публікацій у наукових виданнях (за матеріалами дослідження автором опубліковано 14 наукових праць: 1 навчальний посібник, 4 статті у провідних наукових фахових виданнях України (3 з них у виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Index Copernicus), 2 – у зарубіжних збірниках наукових праць, 7 – у збірниках матеріалів конференцій) і достатня апробація результатів дослідження (основні положення та результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях, методологічних семінарах і «круглих столах» різного рівня) свідчать про належний особистий внесок автора дослідження у розвиток теорії і методики професійної освіти.

Перевірка дисертаційної роботи на збіг її тексту з текстами інших наукових праць, представлених у відкритому доступі в мережі Інтернет, з використанням комп'ютерної програми від компанії Unicheck засвідчила 0,21% текстових збігів, які варто трактувати як такі, що безпосередньо не пов'язані з результатами цього дисертаційного дослідження.

Оцінюючи зміст і структуру дисертаційної роботи загалом позитивно, звернемо увагу на окремі недоліки і висловимо деякі зауваження та побажання:

1. Потребує уточнення формулювання наукової новизни дослідження щодо педагогічних умов з узгодженою кількістю в тексті рукопису та публікаціях, а також щодо включення поняття ігрового середовища університету до змісту опублікованих статей. Поряд із цим розроблена авторська модель має бути зазначена в науковій новизні.

2. Окремі педагогічні умови побудовані на застарілих вимогах щодо засобів ІКТ. Зокрема для обґрунтування умови створення інформаційного освітнього середовища для формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання наводяться нормативні документи з характеристиками педагогічних програмних засобів, електронного навчально-методичного комплексу тощо, які не враховують наявні педагогічні та технологічні вимоги до сучасних електронних освітніх ресурсів, у т. ч. до електронного підручника, положення про який не проаналізовано. До того ж не враховані тенденції розвитку сучасних цифрових технологій, пов'язаних з

Інтернетом речей, штучним інтелектом, блокчейн технологіями, великими даними, чат-ботами, доповненою і віртуальною реальністю тощо;

3. Бажано було б більш повно описати у тексті рукопису основні компоненти авторської методики реалізації педагогічних умов і моделі формування досліджуваної якості. А також відповідно до визначених завдань включити її до формулювання гіпотези і мети експериментальної роботи.

4. В описі практичного значення дослідження варто було б конкретизувати загальні фрази про впровадження та розроблення авторського навчально-методичного забезпечення, згадавши не лише навчальний посібник «Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу», а й описати інші дидактичні матеріали (вказавши, що саме і для якої цільової групи розроблено) та зазначити про розроблений експериментальний авторський спецкурс «Основи формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання».

5. Доцільно було б у тексті рукопису деталізувати відомості про розроблений та використаний на формувальному етапі педагогічного експерименту спецкурс «Основи формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання», наприклад додавши його робочу програму як навчальної дисципліни з метою, завданнями, структурою змістових модулів тощо та рекомендаціями щодо його навчання в закладах вищої освіти, де формувалися експериментальні групи. Це дозволило б додатково підтвердити можливість і доцільність викладання такого спецкурсу в експериментальних закладах вищої освіти.

6. Наведені дані з екранних копій сайту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, рисунків і таблиць в основному тексті та додатках мають містити відомості про джерело таких даних, з описом того, яке відношення до них має здобувачка.

7. Мав би бути розглянутий досвід з формування інформаційного освітнього середовища університету інших провідних вітчизняних закладів вищої освіти. Наприклад, серед вітчизняних закладів вагомих результатів досягли Київський університет імені Б. Грінченка, Херсонський державний

університет, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, що здійснюють аналогічну підготовку фахівців. Аналіз закордонного досвіду і відповідних наукових досліджень теж практично відсутній.

8. Висновки мали б містити не лише відомості про те, що зроблено здобувачем у процесі виконання дослідження, а й відповідні положення, що можуть бути рекомендовані для врахування і використання науковцями та практиками в подальшому. До того ж у висновках формулювання окремих наукових результатів неточні. Зокрема, це стосується базового поняття «інформаційна компетентність майбутніх педагогів професійного навчання», яке в основному тексті та висновках трактується по-різному.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не знижують її актуальності, новизни, теоретичної і практичної значущості й цінності для теорії і методики професійної освіти.

Загальний висновок. Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація «Формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університетах» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. та п.п. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 6.03.2019 р. № 167), а її автор, Данилишина Катерина Олександрівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук,
професор

27 листопада 2020 року

О. М. Спірін